

Н.В. Геселева (Київський національний університет
технологій та дизайну, Україна)

ИНСТРУМЕНТАРИЙ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ НА ЗАСАДАХ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ

У статті досліджено моделі короткострокової економічної рівноваги та можливості їх використання при дослідженні ефективності економічної політики держави. Побудовано модель Хікса-Хансена на основі статистичних даних економіки України та здійснено прогноз рівня ВВП за допомогою економетричного пакету EViews.

Ключові слова: валовий внутрішній продукт, макроекономічне прогнозування, економічна рівновага, модель кейнсіанського типу, товарний ринок, грошовий ринок, фіскальна політика, монетарна політика.

Форм. 5. Рис. 2. Літ. 26.

Н.В. Геселева (Киевский национальный университет
технологий и дизайна, Украина)

ИНСТРУМЕНТАРИЙ РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА НА ПРИНЦИПАХ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОГО РАВНОВЕСИЯ

В статье исследованы модели краткосрочного экономического равновесия и возможности их использования для исследования эффективности экономической политики государства. Построена модель Хикса-Хансена на основе статистических данных экономики Украины и осуществлен прогноз уровня ВВП с помощью эконометрического пакета EViews.

Ключевые слова: валовой внутренний продукт, макроэкономическое прогнозирование, экономическое равновесие, модель кейнсианского типа, товарный рынок, денежный рынок, фискальная политика, монетарная политика.

N.V. Geseleva (Kyiv National University
of Technologies and Design, Ukraine)

TOOLS FOR ECONOMIC GROWTH REGULATION ON THE BASIS OF MACROECONOMIC EQUILIBRIUM

The article studies the models of short-term economic equilibrium and the possibilities for applying them to study the efficiency of state economic policy. The Hicks-Hansen model is constructed on the basis of Ukraine's economy statistics, and the forecast is carried out concerning the GDP growth level using the EViews software for that.

Keywords: gross domestic product; macroeconomic forecast; economic equilibrium; Keynesian model; the commodity market; the money market; fiscal policy; monetary policy.

Постановка проблеми. Стійка, зростаюча економіка – це мета кожної країни у світі й узагальнюючий критерій результативності функціонування національної економіки. Від темпів економічного зростання залежать економічна могутність країни, конкурентоспроможність її економіки та якість життя населення. У зв'язку з цим актуальною є розробка створення нових концептуальних підходів до дослідження й прогнозування макроекономічних показників та оцінювання ефективності розвитку економіки з подальшою розробкою ефективної макроекономічної політики економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна макроекономіка склалася в другій половині ХХ століття. Своєю появою вона зобов'язана праці англійського вченого Дж.М. Кейнса [22], яка стала поворотним пунктом усієї економічної науки. Його ідеї отримали подальший розвиток у працях представників посткейнсіанства Г. Манків [24], Д. Ромера [26], П. Самуельсона [12], Е. Хансена [20], Д. Хікса [18] та інших.

Прогнозування результативності національної економіки є однією з основних передумов її ефективного розвитку. Серед дослідників проблем прогнозування чільне місце займають Ю.С. Архангельський [2], В.Ф. Бесєдін [11], В.М. Геєць [5], І.В. Крючкова [8], О.М. Назаренко [10], А.Дж. Райтс [16], М.І. Скрипниченко [14], Г. Тейл [15], Д.Е. Ханк [16], Г. Хауштейн [17], Д.У. Уічерн [16] та інші.

Особливої актуальності в умовах нестабільності світової економіки набуває проблема формування й підтримки економічної рівноваги. Суттєвий внесок у розробку сучасних фундаментальних положень цієї теорії зробили М. Алле [1], Т.Е. Городецька [3], М.М. Діденко [4], М.Д. Кондратьєв [6], С.О. Кораблін [7], Р. Лукас [23], І.В. Мовчан [9], Б.Г. Серебряков [13], Д. Хікс [18] та інші.

Невирішені частини проблеми. Економічна ефективність виражається темпами і структурою економічного зростання, динамікою інтегральних макроекономічних показників, одним із найважливіших з яких є валовий внутрішній продукт (ВВП). У період трансформаційних процесів переходу до постіндустріальної економіки та реалізації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку оцінка потенційного ВВП та розриву ВВП надає експертам та аналітикам додаткову інформацію, яка дозволяє: чітко уявити можливі межі виробничої діяльності країни за умов використання наявних ресурсів; виявити ті виробничі чинники, які обмежують зростання, та побудувати сценарії перспективного розвитку економіки; оцінити потреби країни в інвестиціях, необхідних для запланованого рівня зростання ВВП, та внесок кожного чинника виробництва у виготовлення одиниці випуску продукції [14].

Серед інструментів, що використовуються для подолання кризових процесів і здійснення широкого спектру структурних перетворень, важливе місце належить короткостроковому прогнозуванню з метою оперативного визначення негативних і позитивних чинників розвитку економіки України. Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених проблемам макроекономічного прогнозування, це завдання залишається невирішеним унаслідок складних умов функціонування національної економіки, які постійно змінюються, що й обумовило вибір теми дослідження.

Метою дослідження є визначення важелів регулювання економічного зростання на принципах загальної економічної рівноваги та розробка науково обґрунтованого інструментарію побудови ефективної економічної політики.

Основні результати дослідження. В 1937 р. вийшла у світ праця Дж. Хікса [21], у якій було здійснено наукове обґрунтування моделі "IS-LM". У 1949–1953 рр. модель була доповнена американським вченим-економістом Е. Хансеном [20]. Модель Хікса-Хансена відображає взаємодію двох основних секторів економіки – реального сектору (ринок товарів і послуг) та фінансового

(ринок грошей і фінансових активів). Це модель кейнсіанського типу, яка описує економіку в короткостроковому періоді і служить основою сучасної теорії сукупного попиту.

Крива *IS* (інвестиції – заощадження) описує рівновагу товарного ринку й відображає взаємини між ринковою відсотковою ставкою r і рівнем доходу Y , які виникають на ринку товарів і послуг. Вона виводиться з простої кейнсіанської моделі, але відрізняється тим, що частина сукупних витрат, насамперед інвестиційних, залежать від ставки відсотка. Крива демонструє обернену залежність між відсотковою ставкою і доходом, має від'ємний нахил і охоплює всі точки, в яких за даної відсоткової ставки реальний ВВП дорівнює сукупному попиту. Ставка відсотка перестає бути екзогенною змінною і стає ендогенною величиною, яка визначається ситуацією на грошовому ринку. Аналізуючи зміщення кривої *IS*, можна розробляти певні рекомендації щодо бюджетно-кредитної політики держави.

Крива *LM* (ліквідність – гроші) характеризує рівновагу на грошовому ринку, яка існує, коли попит на гроші дорівнює їх пропозиції. Кожна точка кривої являє собою комбінацію величин доходу і ставки відсотка, що забезпечує монетарну рівновагу. Крива описує пряму залежність між доходом і відсотковою ставкою. Аналізуючи зміщення кривої *LM*, можна робити висновки щодо ефективності грошово-кредитної політики, наприклад, якщо збільшиться пропозиція грошей, відсоткова ставка знижується, що викликає зростання інвестицій, а отже, сукупного попиту, скорочення запасів, це, врешті-решт, призведе до зростання обсягів виробництва, а крива *LM* зміститься вправо і вниз.

Точка перетину кривих рівноваги товарного (*IS*) і грошового (*LM*) ринків забезпечує одночасну рівновагу на цих двох ринках. Модель *IS-LM* використовується для пошуку інструментів економічного регулювання бюджетної та грошово-кредитної політик держави. Наприклад, якщо застосовується фіскальна експансія, це збільшує дохід і відсоткову ставку, а крива *IS* зміщується вправо. Якщо застосовується монетарна експансія, зменшується відсоткова ставка і збільшується дохід, а крива *LM* зміщується вправо. Модель пояснює також взаємовплив фіскальної і монетарної політик.

У 60-х рр. XX ст. світ побачили праці лауреата Нобелівської премії з економіки 1999 р. Р. Мандела [25] та головного дослідника МВФ М. Флемінга [19]. Ці автори, незалежно один від одного, приходять до висновку, що підвищення валютного курсу національної грошової одиниці до іноземних валют має негативний вплив на економіку країни, в якій таке підвищення відбувається. В економічній літературі це твердження доводиться в моделі, яка отримала назву «Модель малої відкритої економіки Мандела-Флемінга».

Модель Мандела-Флемінга є розширеною моделлю Хікса-Хансена, в яку включені нові змінні: чистий експорт, світова ставка відсотка та курс національної валюти. Істотні відмінності від моделі *IS-LM*: ставка відсотка є незмінною і дорівнює світовій, положення лінії *IS* залежить від рівня валютного курсу. Модель Мандела-Флемінга часто представляють не в системі координат «рівень доходу – ставка відсотка», а в системі «дохід – валютний курс».

Для короткострокового прогнозування рівня ВВП в Україні буде використовуватися модель Хікса-Хансена, тому що вона дозволяє:

- 1) показати взаємозв'язок і взаємозалежність товарного й грошового ринків;
- 2) виявити чинники, що впливають на встановлення рівноваги як на кожному з цих ринків окремо, так і умови їх одночасної рівноваги;
- 3) розглянути вплив зміни рівноваги на цих ринках на економіку;
- 4) проаналізувати ефективність фіскальної та монетарної політики;
- 5) вивести функцію сукупного попиту і визначити чинники, що впливають на сукупний попит;
- 6) проаналізувати варіанти стабілізаційної політики на різних фазах економічного циклу.

Використовуючи статистичні дані України за 2005–2011 рр., отримаємо рівняння регресії кривих IS та LM в економетричному пакеті EViews виду:

$$Y^{IS} = C + I + G; \quad Y^{LM} = f(M/P, r), \quad (1)$$

де Y – ВВП, млн. грн.; I – валові внутрішні інвестиції, млн. грн.; C – особисті споживчі видатки, млн. грн.; G – державні закупівлі товарів та послуг, млн. грн.; M – грошова маса, млн. грн.; r – відсотка ставка.

Спочатку будемо лінійне рівняння для кривої LM виду:

$$Y_1 = c_1 \times R + c_2 \times M. \quad (2)$$

Оцінка адекватності отриманого рівняння, проведена в пакеті EViews, підтверджує коректність побудови моделі.

У стані рівноваги на грошовому ринку попит має дорівнювати пропозиції. Тобто функція попиту на гроші визначається рівнянням:

$$M/P = Y - r. \quad (3)$$

Побудуємо рівняння виду:

$$M = c_1 \times Y - c_2 \times r. \quad (4)$$

Оцінка адекватності даного рівняння й аналіз прогнозованих і фактичних даних (рис. 1) підтверджує доцільність його використання.

Побудуємо рівняння для кривої IS виду:

$$Y = c_1 \times CP + c_2 \times G + c_3 \times IP \quad (5)$$

та перевіримо його на адекватність.

Аналіз фактичних, прогнозованих даних і значень залишків підтверджує коректність отриманої моделі.

На основі рівнянь отримуємо модель і здійснюємо прогноз ВВП на 2012–2013 рр. (рис. 2).

Прогнозований ВВП (Y_1F) спочатку зменшується порівняно з 2011 р., а потім починає зростати, а ВВП (YF) має тенденцію до зростання.

Отже, модель Хікса-Хансена дозволяє показати взаємозв'язок і взаємозалежність товарного й грошового ринків; виявити чинники, що впливають на встановлення рівноваги; визначити чинники ВВП та здійснити його короткостроковий прогноз, проаналізувати ефективність фіскальної та монетарної політики; розробити напрями стабілізаційної стратегії на різних фазах економічного циклу.

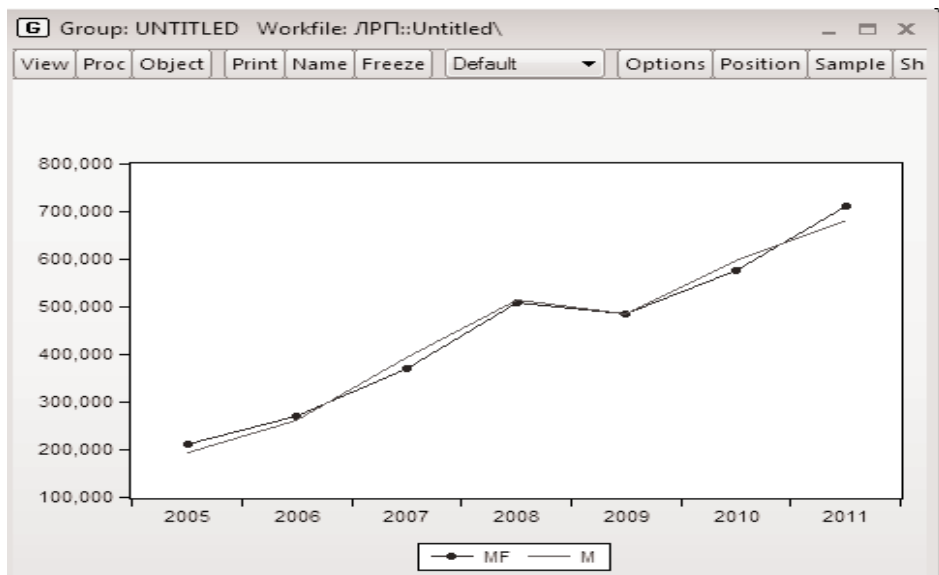

Рис. 1. Аналіз прогнозованих і фактичних даних, авторська розробка

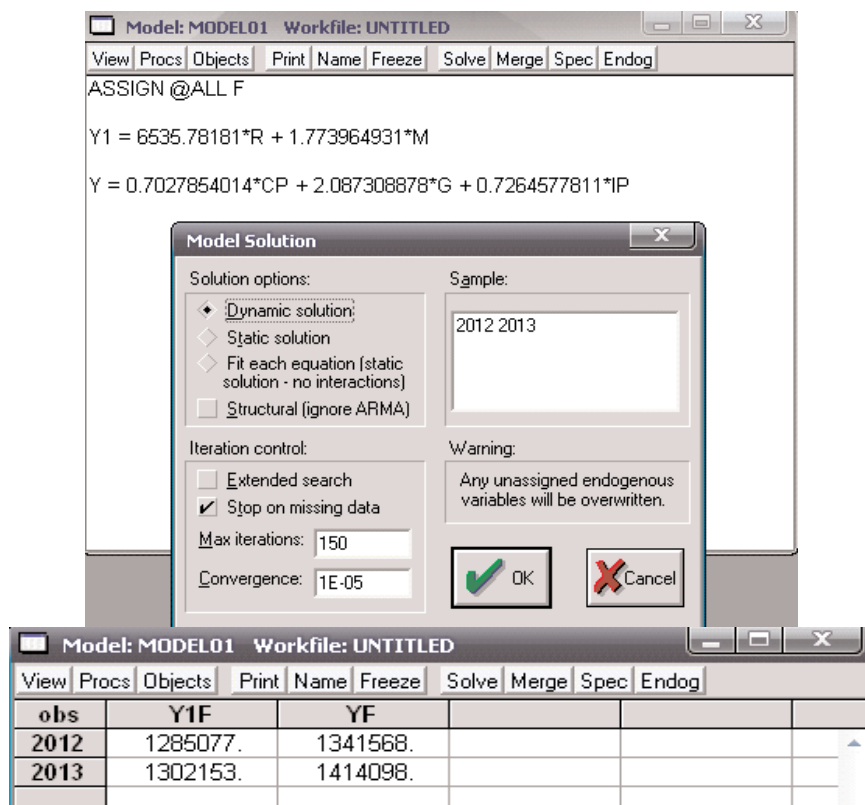

Рис. 2. Побудова моделі та прогноз ВВП на 2012–2013 роки, авторська розробка

Висновки. Результати побудови моделі Хікса-Хансена для прогнозування рівня ВВП України за допомогою програмного забезпечення EViews показали коректність її застосування для короткострокових прогнозів макроекономічних показників економіки відкритого типу. Модель IS-LM відкриває великі можливості для дослідження взаємодії ринків товарів і грошей, її доцільно використовувати для аналізу проблем сучасної української економіки та формування державної економічної політики.

1. *Алле М.* Экономика как наука. – К.: Фенікс, 2003. – 1008 с.
2. *Архангельский Ю.С.* О вертикальном сбалансированном прогнозировании ВВП экономики Украины // Проблемы прогнозирования. – 2009. – №2. – С. 120–130
3. *Городецька Т.Е.* Оподаткування в системі факторів макроекономічної рівноваги в умовах ринкової трансформації: Дис... канд. екон. наук: 08.00.01. – Харків, 2008. – 207 с.
4. *Діденко М.М.* Формування рівноваги АПК в умовах ринкової трансформації економіки України: Дис... д-ра екон. наук: 08.01.01. – К., 1998. – 433 с.
5. *Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку: Монографія / За ред. В.М. Гейця.* – К.: Фенікс, 2003. – 1008 с.
6. *Кондратьев Н.Д.* Избранные труды / Международный фонд Н.Д. Кондратьева и др.; Ред. кол.: Л.И. Абалкин (пред.) и др.; Сост. Ю.В. Яковец. – М.: Экономика, 2002. – 767 с.
7. *Кораблін С.О.* Рівновага і пропорційність в економіці: Автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.02.01. – К., 1995. – 34 с.
8. *Макроекономічне моделювання та короткострокове прогнозування: Монографія / За ред. І.В. Крючкової.* – Харків: Форт, 2000. – 336 с.
9. *Мовчан І.В.* Макрориночное равновесие как системообразующий элемент экономики смешанного типа: Дис... канд. екон. наук: 08.00.01. – Ростов-на-Дону, 2000. – 138 с.
10. *Назаренко О.М., Манько Н.М.* Імітація та прогнозування економічного зростання за допомогою моделі трисекторної економіки типу Солоу // Механізм регулювання економіки. – 2009. – №4, Т. 1. – С. 136–142.
11. Региональная экономика: планирование, прогнозирование, управление / Отв. ред. В.Ф. Беседин. – К.: Наукова думка, 1989. – 272 с.
12. *Самуэльсон П.А., Нордхаус В.Д.* Экономика. – 18-е изд. – М.: Вильямс, 2007. – 1358 с.
13. *Серебряков Б.Г.* Теории экономического равновесия. – М.: Мысль, 1973. – 222 с.
14. *Скрипниченко М.І.* Секторальні та міжкраїнні моделі економічного розвитку. – К.: Фенікс, 2004. – 256 с.
15. *Тейл Г.* Прикладное экономическое прогнозирование. – М.: Прогресс, 1970. – 509 с.
16. *Ханк Д.Э., Уичерн Д.У., Райтс А.Дж.* Бизнес-прогнозирование. – М.: Вильямс, 2003. – 656 с.
17. *Хауштейн Г.* Методы прогнозирования в социалистической экономике. – М.: Прогресс, 1971. – 398 с.
18. *Хикс Дж.Р.* Стоимость и капитал. – М.: Прогресс, 1988. – 488 с.
19. *Fleming, J.* (1962). Domestic Financial Policies under Fixed and under Floating Exchange Rates. IMF Staff Papers, 9: 369–379.
20. *Hansen, A.H.* (1951). Business cycles and national income. New York: Norton. 639 p.
21. *Hicks, J.* (1937). Mr Keynes and the Classics: A suggested simplification. *Econometrica*, 5: 147–159.
22. *Keynes, J.M.* (1936). The General Theory of Employment, Interest and Money. United Kingdom: Palgrave Macmillan. 472 p.
23. *Lucas, R.E.* (1975). An Equilibrium Model of the Business Cycle. *Journal of Political Economy* (Chicago), 83(6): 1113–1144.
24. *Mankiw, N. Gregory, R.D.* (eds.) (1991). *New Keynesian Economics*. 2 vols. Cambridge: MIT Press.
25. *Mundell, R.* (1963). Capital Mobility and Stabilization Policy under Fixed and Flexible Exchange Rates. *Canadian Journal of Economics*, 29: 475–485.
26. *Romer, D.* (1996). *Advanced macroeconomics*. McGraw-Hill, USA. 540 p.

Стаття надійшла до редакції 11.02.2013.